

ՀՈՄԿ Հանրապետական Վարչությունում

Օգոստոսի 22-ին Դայաստանի Ռամկավար Ազատական կուսակցության ատենախեց Ռուբեն Միրզախանյանի նախագահությամբ տեղի է ունեցել կուսակցության վարչության հերթական նիստը:

Յննարկվել եւ որոշում է կայացվել Հանրապետական վարչության նոր աշխատակարգի ռուրց։ Հաշվի առնելով վերջին օրջանում ՀՊԱԿ բազմաթիվ նոր ակումբների ստեղծման փաստը, ինչդես նաեւ կուսակցության անդամների թվաքանակի աճը, նոյատակահարմար է գտնվել, որ վարչության անդամները, իրականացնելով խղաքական աշխատանի որոշակի բնագավառ, ստանձնեն հանրապետության տարրեր մարզերում կուսակցության աշխատանի տարասխանացվությունը։

Ընդունվեց թիվ 13 շքարեւականը, ըստ որի ՀՈԱԿ ակումբների վարչություններին առաջարկվում է՝ գործունեության շքանութ ծառել ընտրողների ցուցակները (ըստ ակումբների տարածուային դատկանելության)։ Կազմել ենդի բնակչության հանդիպումների ժամկիր, ՀՈԱԿ Հանրապետական վարչություն ներկայացներ բնակչության տվյալ շքանի համապատակել մեծ հասարակական հնչեղություն ունեցող հիմնախնդիրները ներկայացնելով հանրապետական գերատեսչությունը, որոնցից կախված է

Պուտինը դրա համար չի գալիս...

Ակագրը է 1
Ընդ որում, առաջին անգամ Ռ. Քոչարյանը ցեսեց, որ այդ առաջարկությունը հայկական կողմի նախաձեռնությունն է. «Մեր ընդհանուր երկկողմ հարաբերություններում որոշ լուծումներ ենք առաջարկել, որոնք դրական արձագանք են գտել ուստական կողմից, եւ աշխատանքները շարունակվում են»: Ըստ ՀՀ նախագահի, կարեւոր սակայն դա չէ, այլ, թէ ինչ-ինչո՞վ Ոտասաստանի խոռոր բիզնեսը կիետարերվի այն ծեսնարկություններով, որոնք հայկական կողմը առաջարկում է. «Մի մտածեմ, որ բոլորը հերք են կանգնել այդ գործարվերի համար: Կա բիզնեսի տրամաբանություն, հետագա ակնկալիքներ, շահութաբերություն... Բանակցություններում ամեն ինչ կլարգվի», հորդորեց նախագահը իրեն ցըաղատած լրագրողներին: Ի դեռ, վերջիններին, նախագահին ուղղելիք հարցերի համար մոտ մեկ ժամ դիրքավորվելուց հետո, սպասում է իրոք հետաքահություն:

Սոցիալ-դեմոկրատական հիմնադրամը կեղծ ազերի կողմին

Պարզվում է՝ մեր ներքաղաքական դաշտը խճաված է անզամ սիզազզային կազմակերպությունների ժևառակյունից

«Ֆրիդրիխ Եբերշի հիմնադրամը Գերմանիայի սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցությանը մոտ կանգնած անկախ հասարակական կազմակերպություն է: Գերմանիայի բոլոր կուսակցություններն ունեն իրենց հիմնադրամներ, որոնք ֆինանսավորվում են դեռական բյուջեից»: Այսուս է ծեւական բյուջեից: Յ. Եբերշի անվան հիմնադրամն իր ներկայացուցչական գրույկում: Այս համատեխնում առնվազն տարօրինակ է բվում հիմնադրամի հայատանյան ներկայացուցչության գործունեությունը: Swarovski նաև է, որ Եվրոպայի ամենահին սոցիալիստական կուսակցության, Սոցիալիստական ինստրումենտարական պարտ հովանին Վայելող հիմնադրամի Երեւանյան գրասենյակի գործությունը մեծ է:

Ներյունն առավելադես կաղված է իրենց «աջ» կոչող ուժերի հետ։ Դամագործակցությունը ներառում է երկրում ժողովրդավարացման զարգացման ուղղված տարբեր բեմաների ընդունակությունների։

համար կազմակերպված ասուլի-
սում և կն Զոնսն ասել է, որ իր այ-
ցելության առաջնային դատարկը
տարածաշրջանի երկրների գերակա-
յությունների, ոչ կառավարական
կազմակերպությունների ղեկավար-
ների հետ ծանոթությունն է: «Կով-
կասում ես հանդիմելու եմ նախա-
զահներ Ալիեւին, Շեւարդնաձեին
Քոչարյանին», ներ է Զոնսը: Ղա-
րբաղյան բննարկումները շարու-
նակելու նոյատակով Զոնսը Վիեն-
նայում հանդիմելու է ԵԱՀԿ Մինս-
կի խմբին: Այցելության հաջորդ
կարեւոր դահը, որ ընդգծել է դետ-

ոռւսատեսության «Դուք որեւէ նոր
ասելիիք ունե՞մ Կաստիջի ուուց Աղ-
բեզանի եւ Իրանի հակասություն-
ների մասին» հարցին ի դատա-
խան Զոնսն ասել է. «Մենք չափա-
զանց մշահոգ ենք եւ դեմքարտու-
ղարության ամբիոնից մի բանի ան-
գամ խոսել ենք իրանական աստղա-
տակությունների մասին: Մենք շա-
տինք մշահոգված վեճերը ոչ խա-
ղաղ միջոցներով լուծելու հակում-
ներից: Մենք վճռականորեն կողմ
ենք, որ Անանօրինակ վեճերը լուծ-
վեն խաղաղ եղանակներով: Ս. Նա-
հանգները դիրքորոշում չի արտա-

շափազանց մտահոգ են Աղրբեջանում անկախ մամուլի դժվարություններից: Լրագրող Զոն Ալվիսի կաղակցությամբ, դժբախտաբար, դեղիք դեռևս չի վերլուծվել: Մենք արել ենք հնարավորը՝ աջակցելու կառավարությանը հետաքննելու այս գործը, եւ ցատ-ցատ ցավում ենք, որ դեռևս չի լուծվել»: Ե. Զոնսը մտահոգություն է հայտնել Ուկրաինայում եւ Վրաստանում սղանված լրագրություն Գոնզածելի եւ Սանայայի դեղիքերով: Պետքարտուղարի օգնականի կարծիքով՝ Թուրքիայում առկա տնտեսական խոր

**ԱՄՆ մեծավառական օգնական Էլիզաբեթ
Չոնսն օգնությունը 28-ին ժամանում է Երեւան**

դայլարի չափազանցված լինելու հանգամանքը, ակնհայտ է, որ Երկու դետուրյուններն ել առիթը բաց չեն թողնում իրենց այցելության ոլորտ ներաշելու հարավկովկասյան նորանկախ հանրապետություններին։
«Ազգը» Երեկվա համարում, հղում անելով «Նոյյան տաղան» գործակալությանը, տեղեկացրել էր, որ Դարավային Կովկաս է ժամանում ԱՄՆ դեժարտուղար Փառելի Եվրոպական հարցերով օգնական էլիզարեթ Զոնսը։ Մինչ նոր դատումին նշանակվելը տիկին Զոնսը եղել է Կաստիջի հարցերով դեժարտուղարության խորհրդական, պելի վաղ Ղազախստանում ԱՄՆ դեսպան։

Ի՞նչ առաքելությամբ է մեր տարածաշրջան ժամանում է. Զննութեան կահնգտոնի մասով ազգային ժենդրում օգոստոսի 21-ին լրացրողների

Պատասխանելով DPA գործակալության հարցին, թե կովկասյան հանրապետությունների ինքնիշխանության, անկախության եւ կայունության համար ինչորից՝ սղառակիցներ է տեսնում, Զոնսն ասել է. «Տնտեսական անցումը, տնտեսական բարեփոխումները չափազանց դժվար են, ուստի դժվար է ժողովրդավարական անցումը: Մեր աշխատանքն ուղղված է նրան, թե ինչորս կարելի է աջակցել այս երկրների զաներին, որովսպի ունենան ազատ ուղևական տնտեսություն, դառնան ժողովրդավարական ղետություններ»: Արտադին վաճանելից Զոնսը ներ է ահաբեկչությունը, թմրանյութերի ցանոսությունը: Թուրքական NTV հե-

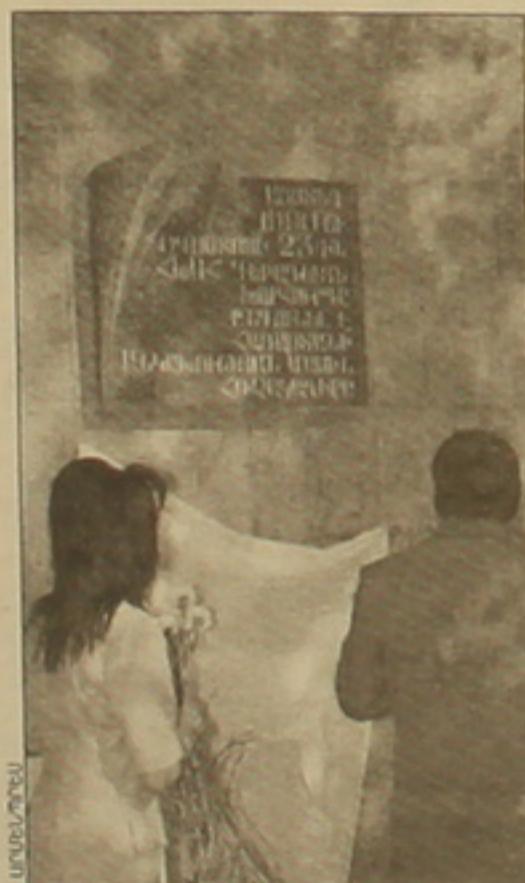
հայտել, թե ինչ սահմանագծում
դեմք է ունենա Կասղիցը»:
«Թուրան» գործակալության թղ-
թակիցը հարց է ուղղել. «Ուր չնշե-
ցի՛, որ մտադիր ե՞ն այս երկրներուն
բննարկել մարդու իրավունքների
հարցերը: Մասնավորապես իմ հար-
ցը Ադրբեյջանին է վերաբերում. կա-
ռավարությունը վերցերս հարձա-
կումներ է գործում ԶԼՍ-ների, ընդ-
դիմության դեմ: Մտադիր ե՞ն այս
խնդիրները բննարկել: Ի՞նչ կարող
ե՞ն ասել ամերիկյան ոչ կառավա-
րական կազմակերպության լրագ-
րողի սղանության մասին, որը կա-
տարվել է Բավկում»: Ե. Զննս. «Այո-
ւս առաջ եմ խաչելու մարդու իրա-
վունքների, ժողովրդավարական
բարեփոխումների, ազատ, անկախ
մասնվայրի հարցերն իմ յուրաքանչյուր
կանգառում կառավարության ամե-
նաբարձր դաշտունյաների հետ: Մեն

օգսածասը իօվար թս ոլաճառ
դառնա Բաբու-Թթիլիսի-Զեյհան
խողովակաշարի կառուցումը հե-
տաձգելու կամ խոչընդունելու:

կումներում կողմ չէ, սակայն մենք
միջազգային հանրության անդամ
ենք եւ մտահոգված ենք Ստամբուլի
դայմանավորվածությունները լիո-
վին իրականացնելու», ասել է Տիգ-
Զոնսն ի դատասխան Վրաստանի
տարածից Գուղառուայից եւ Ա-
խալքալամից ողուսական ռազմա-
կայանները դուրս բերելու հարցին:

អាមេរិក សុខុមាភ-

Քազվեց Հայաստանի Անկախության հռչակագրի ընդունումը հավելժազնող հուշահայտակը

Նեց փաստաթուղթն ընդունած Գիրազույն խորհրդի դատավանակուներին եւ Նեց, որ Յոչակագրի դրույթներով ամրագրված արժեքները հետագայում գիտակցվել են հանրապետության բաղադրական ուժերի եւ կառավարությունների կողմից, որոնք ուժերի ներածի չափով կյանմի են կոչել այդ արժեքները:

Խորհրդարանում Յոչակագիրն ընթերցած Գևո Պատզամավոր, Շեր-կայունս Երեւանի «Կենտրոն» քա-ղաղթեարանի մշակույթի վարչու-թյան ղետ Մրամ Մանուկյանի ելույ-թից հետո, տասնամյա Գեւորգ Յովհաննիսյանն ընթերցեց Յայաստա-նի անկախության հոչակագիրը, այ-նուհետեւ նա եւ ՀՀ վարչադիր Ա. Մարգարյանը Յայաստանի օրիներ-գի հնչյունների ներ բացեցին հու-ցաախտակը:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հայտարակութեան մԱ տարի
Հիմնադիր և հրատակաժողովը՝
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երևան 375010 Հանրապետութեան 47
Ֆաս: 374-1-562863
e-mail: azg2@arminco.com
www.azg.am

Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՅ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ. 529221
Տնօրեն
ՅԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԱՌԱՋԵԼԵԱՆ / հեռ. 529355
Դամակարգ. ծառայութիւն
/ հեռ. 582483

Շուրջօրյա լրահայտ ծառայութիւն
/ հեռ. 529353

 Apple Macintosh
համակարգային շարուածը
«Ազգ» թերթի

Թերթի նկարչի ամրողական թէ մասնակի արտադրութեան տողագիր մամուլի միջոցներու կամ ռադիոհեռուստաեսութեամբ, սամց խմբագրութեան գրաւոր համաձայն թեամբ, իսկու աղեղում են, հանձնայն դիմումակային հրատակութիւն մասին որենի.

Նիւթերը չեն գրախօսութւ ու չեն վերադարձուն

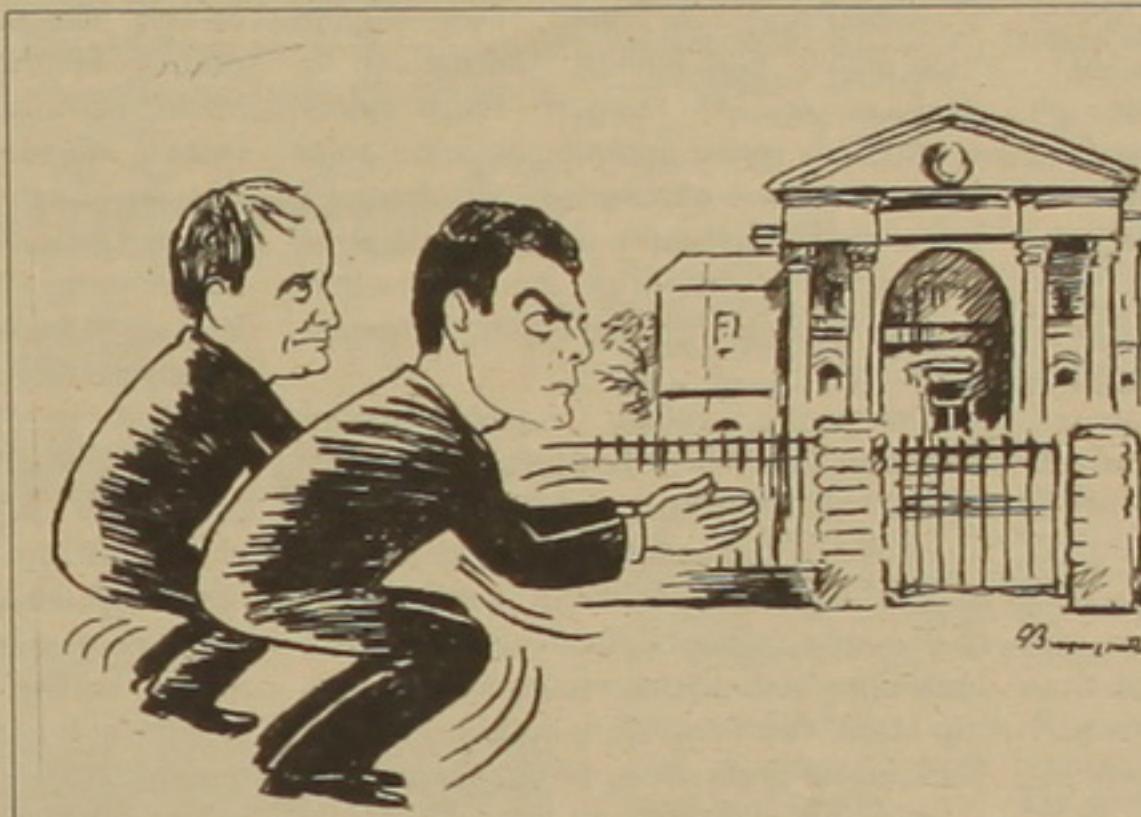
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor-in-chief
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetutyan st.

19

Լոռիքյուն Ճակատամարշից առաջ ՀԺԿ-ն անակնկալիք բերեց յուրային նորին

սաթրզ սար ու սովոր կուտազցություններից մեկն է, այլ խաղաքան դաշտում հեգեմոն դիրքեր զբաղեցնող եւ, որ առավել կարեւոր է, խորհրդարանական խաղաքան մեծամասնության մի թերը։ Աժ-ում ստեղծված իսկապես դայրյունավտանգ իրավիճակի հեռանկարն է դատճառը, որ այս օրերին եւ «Հանրապետությունը», եւ Ազգային համաձայնության ճակատը, եւ, ինչու չէ, նաև ՀՀԸ-ն, իրենց հարող արքանյակներով, նմանվում են միայն թուջի դատրաս հովազի, որը չգիտի երբ է հարմար դահը մոտենալու։

9 ղազգամավորների կողմից ՀՃԿ-ի շարժերը լինուու հետ խորհրդարանում ստեղծվել է նի իրավիճակ, երբ «Միասնություն» խմբակցության, ավելի կուրես՝ ՀՃԿ-ի ներսում առաջ են եկել երկու հակադիր ուժեր, որոնք կարեւորագույն բաղադրական ուժեր ընդունելիս այլևս չեն կարողանում մեկ ընդհանուր թիմ կազմել: Դրա ամենավառ աղացույցը եղավ խմբակցության բարտուղարի փոփոխությունը, երբ ՀՃԿ-ից հեռացած ղազգամավորները կարողացան իրենց առաջարած թեկնածուին գագիկ Ոսկանյանին հաստատել բարտուղարի ղաւոնում: Քայլը, բնականաբար, չեր կարող ընդունվել բուն ՀՃԿ-ականների կողմից, որոնք անցած թեկնածուին ըստ եռթյան չեն ուզում ճանաչել որպես խմբակցության բարտուղարի: Այս հակադիր նության, Կոմկուսի, «Դայաստան» խմբի: Ի դեռ, խորհրդարանում իրենց այս ուժերն են կազմում այն կորիզը, որ անթափույց ծգտումներունի ընդդիմադիր լուրջ բաղադրական թլուկ կազմելու, որոնց դրսից «հովանավորում» են երկրադարձ հականները, մանուչարյանականները, նաև ՀՀԸ-ն: Եվ այս ուժերի ամբողջությունը չի կարող որոշակի չտեսնել, որ կարող է խորհրդարանական աշնանային նստաշրանի իրենց առաջին շաբաթների ընթացքում վերջնականաբես կորցնել Աժ-ում ազդեցության ինչիակ լծակը: Իսկ դրան նրան ղաւրաս չեն, անի որ չեն ավագել նոր, հզոր ընդդիմադիր մեծ դաշինի ստեղծման գործընթացը որն առնվազն գալիք նախագահական ընտրությունների նախահամար արդեն ղաւրաս լինելու

ԻԵՌԱՆԿԱՐՆՎ ԵՐ ԽԱԾՎԱՐԼՎԵԼ

ԴԺԿ-ի ղաղակընան հետեւան-
նով, փաստորեն, իրադրությունը
կտրուկ փոխվեց, եւ բաղաբական
ուժերն այսօր լրջորեն խոսում են
խորհրդարանի լուծարման անհրա-
ժեշտության մասին։ Դենց միայն
ԴԺԿ-ն այս տեսով նման կարելո-
ւագույն գործընթացի ղատրաս
չէ։ Այսինքն՝ ինչողեւ նրան, այն-
ողեւ էլ նյուս համախոհ ուժերին
որու ժամանակ է դեմք սփոթային
այս իրավիճակից դուրս գալու
համար, իսկ դա նշանակում է, որ
նրանց ոչինչ չի մնում, քան ակն-
դես հետեւել ներխորհրդարանա-
կան զալիք բաղաբական վերածե-
լումներին եւ ըստ այդմ համարա-
տասխան հետեւություններ անե-
լուց հետո միայն նշանակել հետազո-
տակտիկա։ Իսկ մինչ այդ ընդու-
մադիր թեւը չի ուզում եւ չի կա-
րող իրեն որեւէ ավելորդություն-
թույլ տալ, որը կարող է ժամանա-
կավերություններ եւ վնասել ընդհա-
նուր գործին։ Առայժմ այդ ուժերը
ոււադիր հետեւում են հակառակ
ճամբարից եկող արձագանքներին
փորձելով որսալ որեւէ բացքու-
դում, իրենց կամ հանրության
կողմից անընդունելի որեւէ ծեռ-

Նարկում դրանք հետևությամբ
րենց նղատակներին օգտագործ
լու դայնանով։ Ավելին, այդ ուժ
ը հաճախ իրենք են նման բացբ
դումների առիթներ տալիս իշխան
նություններին հրահրելով ընդհա
տակյա լուս դայլարի։

ւ, հակառակ ճանքարից այս բայ-
լի որեւէ արծագանի չեղավ։ Դրան
հաջորդեց նրբութեն կազմակերպ-
ված մի խայծի հրադարակ նե-
տում. որանառության դրվեց տե-
սակետ, իբր Դայաստանի բաղաժա-
կան դաշտում աջ նախագահա-
մետ ուժերը դաշինի ստեղծելու
ծրագրեր ունեն։ Ավելորդ է ասել,
որ ոչ միայն դրա մասին վկայող
փաստեր չկային, այլեւ հենց ի-
րենի աջերն ել մինչ այդ բազմից
նետել են, որ նման խնդիր առաջըն
իրենց առջեւ չեն դնում։ Բայլը բա-
ղաժական վերադասավորումների
մասնակից դառնալու առաջարկ
էր նշանակում, որը հետությամբ
կարող էր դիվիդենտներ բերել նա-
խաձեռնության հեղինակներին,
սակայն մերժվեց։

Արմատականները գուցե նման մանրութային միջոցների չդիմեին, եթե լուծված ունենային մի կարեւորագույն խնդիր եւս. մինչեւ հիմա նրանք իրենց համար չեն կարողանում դարձել ո՞վ է զիսավորելու ստեղծվող դաշինքը: Խնդիրը հետ կլիներ լուծել, եթե ասդարեզում լինեին միայն Արամ Սարգսյանը եւ Ստեփան Դեմիրճյանը, որոնք նույն կերպ, ինչուս կարեն Դեմիրճյանը եւ Վազգեն Սարգսյանը, բաղաբական դայմանավորվածություններով կկարողանային բաժինել տեղերը: Սակայն ինչ անել, ասենք, Առն Սանուչարյանի կամ Արտածես Գեղամյանի հետ, որոնք երբեւ չեն թագրել իշխանական վերնախավում առյուծի բաժինը ստանալու իրենց նկրտումները: Սա չափազանց դժվար լուծելի հարց է, որի իրազուծումից հետո միայն հնարավոր կլինի արմատական ընդդիմության տարերային այդ շարժումը հստակ իրատեսական ուղղութեամբ կանգնեցնել:

Սակայն մինչ այս խնդիրների կարգավորումը, ընդիմադիրների անտառում զսղված լոռություն է տիրում լոռություն ճակատամատից առաջ:

ՊՈՂ ԱՐԲԱՆԻՑ

ԿԵՋԳԵՒ «ԺԱՐՎԱՎԱՆԵՐԻ» ԿՈՍԱԿԵԳՆԻՔՆԻՆ

լավ կլինի նորից կարդանի Կոիլովի
«խոզն ու ագռավը»: Չե՞ն ուզում
կարդալ, լավ, մենք ծարավներս
արդեն գիտենք ինչո՞ւ լուծել... Չէ,
չէ, ծարավների մասին է խոսը...
ի՞նչ սոված: Սոված դեռ դիմանում
ենք, ծարավ չենք դիմանում: Ինչ ա-
րած, բող ներեն մեզ մեր փառա-
դանծ դառլամենտն ու կառավարու-
թյունը, որ... հավատում ենք քի մեր
ծարավին: Չէ, եղան չեղավ: Ուրիշ-
ները կուսակցություն, խմբակցու-
թյուն են շինում, որ մի կտոր հացի

Պարագայում խղաքամբեցը դե՛մ է
Եւ իշխանութեան ունի խղաքի համար
օրենք ընդունելու.

1. Փակել ծրի վաստակ փնտրող-ների ծանաղարհը: Արգելել խնելու ջուրը այլ նոյատակով օգտագործելը: Դայտնի սուրբեկաների լաց ու աղմուկին չլեց և ուշադրություն դարձնել: Չե՞ որ հանրաղետության նախազահը խոստացել է ծեզ օգնել:

ԱՆԻՐԱԺԵՑ է բարձրացնելի
խմելու ջրի սակագինը: Բնակա-
րաններում օգտագործվող ջրի սա-
կագինը կմնա նույնը: Դիմք ընդու-
նելով դա, հիշված եւ չիհիշված բո-
լոր ջրագողերի համար խմելու ջրի
սակագինը կբարձրանա, կտասան-
վի՝ բացօթյա սրճարանների եւ
նման այլ օբյեկտների համար տա-
նաղատիկ, ավտովագրաների
տնամերձերի համար՝ խանաղատիկ
Զարմանալու ոչինչ չկա: Օգուտ ու-
նեն՝ դեմք է վճարեն: Դամաձայն
չե՞ն, ուրեմն ոմանք ստիղված կլի-
նեն օգսվել մետրոյից դուրս եկող
ջրերից կամ ջրցան մեթենաների
ծառայությունից: Եթե շատ շա-
հագրգիռ են, կարող են օգսվել, ա-
սեն, որին ևայանների ծառայու

սար, շուռա զայածով օտակայ-
քյունից, Ֆիլտել եւ, համեցե՛-
լվացման ընեղ սներ: Ուրիշ ելք չկա-
խմելու ջրի այս քարքարոս վա-
նումների հետեւանդով Հայաստանը
տարեկան տասնյակ միլիոնավոր
դոլարների կորուս է կրում: Հա-
վարկներ են կատարված: Այսին:
ԾՐԱԾՈՒՅԹ

Իսմբ գնալու է Վլադիմիր Սովոհ-
սյանի մասին, որը ծննդյան օ-
վանից ի վեր գամփած է հայոց
հողին: «Յողը» ընկալելով թե բառացի իր-
եւ զյուղացու աշխատանի դաւս, թե ավե-
լի ընդհանրական մարմնավորումով՝ իրեւ
մեր երկիրը, հայոց տարածքները, որոնց Վրա
արարել է հայ մարդն իր ղամությունը, իր
մշակույթը, կառուցել ու կառուցաղատել իր
կյանքը, եւ որը ջանացել է անճնուրաց
ղացտանել թշնամական ունծգություննե-
րից: Վլ. Սովոհսյանը ճիշտ այն մարդն է, ո-
րի մասին իրով կարելի է «հողին գամփած»
ասել: Վերջերս նա իրաւակել է «Յողի ճա-
կատագրով» խորագիրը կրող իր հուշագրու-
թյունները: Կարդացեմ, եւ ոիշի համոզվեմ,
որ ասածիս մեջ չափազանցություն չկա:

Սեր օրերում բավականին տարածում են գտնում հոււագրությունները: Եվ դա խիս կարելու է: Նոր սերնդին առայժմ չի տվում անհրաժեշտ ճիշտ տեղեկություն այն ամենի մասին, ինչ որ կատարել են նախորդ սերունդները Խորհրդային Դայաստանում: Ժամանակակից գրավոր ու բանավոր այլազան ամբիոններից զաղափար է թելադրվում, թե հայոց ազգային կյանքը սկիզբ է առել միայն վերջին տասը տարիներին: Սերժվում է նախորդ սերունդների արարած ազգային ժառանգությունը: Հոււագրությունները գա-

զիրեն առաջին հերթին, անըուշ, հաշվես-
կություն է սեփական խղճի առջեւ: Այսինքն
մի բնություն, որն ամենադժվարինն է եւ ո-
ր հաջողությամբ բռնել է Վլ. Սովոհյանը:

Դեղիսակի թափացնող հայացը տառագայթը վեր է հանում եւ, ասես սկուտեղի վրա, ընթերցողին է մատուցում մի շարժ հանգուցային խնդիրներ. հողը, ջուրը, ժողովրդագրական իրավիճակը, Ղարաբաղի եւ փախստականների հարցերը, երկրի դաշտանունակության գործը եւ այլն: Եվ բոլոր դարագաններում ընթերցողը դատեհություն կունենա ըմբռւշնելու ամենախոր վերլուծությունները, հարուստ փաստագրական նյութն ու տվյալները, համոզկեր եղահանգումները:

Ընթերցողին, օրինակ, հայտնի կդառնա, որ Երկար տարիներ շարունակ Աղրբեջանը համար հետևողականությամբ զավթում էր Դայաստանի սահմանամերձ արոտավայրերի, աղբյուրների, անտառակների, վարելահողերի մեջ դաշտաներ: Եվ, անծնաղես Վլ. Մովսիսյանի ջաներով, հնարավոր եղավ ես թերել 14450 հա հող: Այդ ջաները կարելի են հերոսական կոչել, եւ ոչ մի չափազանցում չի լինի, քանի որ հաճախ նա իր կյանքն է վտանգել: Տողերիս հեղինակը գերազանց հիւռում է այն դահը, երբ լուր հասավ, թե աղրբեջանական իշխանությունների «կա-

տանի համար հավերժական ջրի խնդրին
Այնան հարուստ է ընդգրկված նյութը եւ¹
բազմանիս՝ վերլուծությունը, որ ընթեցո-
ղը հաճույքը ոլիս ունենա համենալ հան-
րագիտարանային կարգի գիտելիքների վրա.
Սովորությունի տեսակետով առողջապահ էներ-
գիան հեռանակարային չէ Հայաստանում,
եւ այդ բնագավառի հիմնական ռեսուրսը
ջուրն է հիդրոէներգիան: Ընթեցողը ոլիս
տեսնի, թե որքան տարողունակ խնդիրներ են
լուծվել ղամական կտրվածով եւ որքան է
մնացել են կիսատ կամ թերի: Այդ թվում, օ-
րինակ, Որոտանի վերին ավագանի ջրերի
ուղղորդումը Սեւան, լճի ռուրջ օղակածեւ
կոլեկտորի կառուցումը, Եղվարդի ջրամբա-
րի անհրաժեշտությունը: Եվ բազմաթիվ ու-
րիշ մանր ու մեծ խնդիրներ: Մասնավորա-
բան, Եղվարդի ջրամբարի օրինակով, ոլիս
տեսնի, թե ինչ մտալիկի կացություն է
ստեղծվում, երբ խաղաքական շահ հետաղն-
դող այլազան փերեզակներ, ամբոխի տարե-
րային բացասան ուժով, ծախողում են ժո-
ղովրդի համար կենսական նշանակության
ծրագրերը: Ի դեռ, այդ փերեզակներից մեկը
Վրդոված հեռացավ Հայաստանից, երբ նոր
իշխանությունները ցածր զնահատեցին նրա
«ծառայությունները»: Մարդը ղասմեց Հա-
յաստանը՝ իր բանկագին ներկայությունից
գրկելով երկիրը:

հանօսալու ուսագից» տարբար է այս դաշտաւասկում, որով «արտակարգ դրություն» հայտարարելու ճանաղարհով արյունահեղություն դիմի տեղի ունենար. Եթե դիմակը բողազերծում է իրական դատկերը, հականե հանգանե հիշում խնդրի մեջ կամա թե ականա ներփառված մարդկանց եւ առանց կեղծ համեստության հիշատակում իր վճռական դիրքը, որի սնորհիվ հնարավոր եղակ խուսափել արյունահեղությունից:

Իբրև նորություն է հնչում նաև հեղինակի այն դնդումը, թե Արեմուտֆ-Գորբաչով միասնական աշխանք քնակ մտադիր չէր լուծել դարաքաղյան խնդիրը, քանի որ Ղարբաղը նրանց ծեռում ԽՍՀՄ-ը փլուզելու մտական կայծիանի դեր էր կատարում:

Վլ. Մովսիսյանը ողջունում է Հայաստանի անկախության հոչակումը: Միաժամանակ, լուրջ եւ հիմնավոր վերլուծությամբ ցուցադրում է, որ նոր իրականության մեջ «բացասական հետեւանքները զգալիորեն գերազանցում են ծեռքբերումները»: Ժողովրդագրական իրավիճակի վատքարացումը եւ Հայաստանի հայաթափության սկսված շարժնթացը, սոցիալական բեւեռացումը՝ ու աղբատության ու չբավորության աննախադեղ երեւույթը, ծախող սեփականաշնորհումը եւ հասարակական ունեցվածքի թա-

Ճակասագրով հնիին զամկած

լիս են կաղելու բզկտված թելերը, օժանդակելու, որդեսզի հայոց ղատմությունը ընկալվի իրեւ միասնական ու շարունակական շարժընթաց: Անոււետ, եթե դրանց հեղինակներն էլ եղելությանը նայում են ոչ թե զուտ սեւ կամ զուտ վարդագույն ակնոցվ: Իրեւ ժամանակակից եւ Սովորյանի նկարագրած դեմքերի ու իրողությունների մտական ականատես, Երեմն Շուշիսկ մասնակից, տողերիս հեղինակն անվարան կարող է վկայել, որ այդ հատորի մեջ շարադրվածը ոչ թե նրա հեղինակի ենթակայական սնամեջ հորինվածն է, այլ կառուցված է բացարձակադես առարկայական հիմքի վրա:

Ծարադրվածը սովորական դատմությունը չէ տարբեր դեմքերի ու դեմքերի մասին, թե՝ դես բավականին առաջ են փաստագրական ներգրավումները, եւ մեծ է գործող անձանց ցանկը: Դա յուրաքանչյան հետադարձ, թափանցող հայացք է հայոց կյանքի վերջին կես դարի մընոլորտի եւ այդ կյանքը ըցադատող հանգամանների մեջ, երբ, ասես լազերային շիքով, լուսավորվում են խորհրդային տարիների վիրխարի ծեռքբերումներն ու ողբերգական ցավալի բացըռդումները: Դեղինակն ասում է, թե զիրք գրելու մտադրություն չի ունեցել, բայց գրիչ է Վերցրել, երբ նկատել է, թե ինչորս Վերջին տարիներս զանազան դատավորություններու մեջ երեկվածամությունը եւ, մասնավորապես, այն ժամանակահատվածը, երբ իմքը հոււագրության հեղինակը, իր անձնական մասնակցությունն ու ներդրումն է ունեցել մեր իրականության մեջ:

Նա բավականության օրինական զգացումով թվարկում է Խորհրդային Հայաստանում զարգացած արդյունաբերության, աղբանային գյուղատնտեսության, շինարարության, էներգիայի արտադրության, տրանսպորտի, առողջապահության, կրթության, մշակույթի, գիտության եւ ուրիշ ոլորտներ, որոնցում ծեռք էին բերվել աննախընթաց արդյուններ: «Այս ամենն ուրանալը, ինչուս դա արվեց վերջին տարիներս, դարձադիս որուակի խղաքական շահերից թելադրված կամավոր կուրություն է, կամ ուղղակի ահավոր զրդարտանք, գրում է գրի հեղինակը՝ աղա ավելացնում: Անվերադահորեն եւ միանշանակ մերժում եմ նմանատիպ ամեն մի խղաքական շահարկում»: Եվ սրանից հետո խիս բնական են հնչում հետեւյալ խոսքերը. «Ինձ համար մեծ դաշիւկ է, գրում է նա, որ եղել եմ Հայաստանի Կոմկուսի կենտրոնի առաջին նարտուղարը, երեւէ չղավաճանելով դավանանիս»: Այսուհետով, ընթերցողի ուշադրությանը հանձնարարվող

խարդական փայտիկի» զորությամբ գազա զած ամբոխը, հատկապես լրբացող լաչա ռուիհների վայնասունի ուղեկցությամբ, ծե ծել, աղա դատանդ է Վերցրել Վլ. Մովսի սյանին: Սահկան սղառնալիքի տակ նրա սիդել են ստորագրել մի գրություն, որը հա վիտենապես Աղրբեջանի տարածք և հոչա կում հայերից բռնազավթած հողակտոր Դայաստանի իշխանությունները եւ ժողո վուրդը կանգնած էին նրա թիկունին: Մեն բոլորս տագնադում էին նրա կյանքի հա մար: Այդ եւ նման կարգի մի ժամի ուրիշ կա դատարներից Վլ. Մովսիսյանը ելավ գլուխ բարձր բռնած:

Ծարունակելով հողի մասին խոսքը, ըստ թերցողի ուշադրությունը դիմի հրավիրելու այն հմուտ վերլուծության վրա, որով Սովոր սյանը բննարկում է մեր Երկրագործության արդյունավետության հետ առնչվող հարցերը և ախվինում սնտեսությունը մենք վարութիմ 57 հազար հողակտորի վրա, ասում հեղինակը: Եվ այդ սնտեսությունն աղրած խային եր. կիրառվում է նաև ազրոարդյունաբերական տեխնոլոգիաներ, մեթենայացում և ներկայումս դատկերն արմատադիր փոխական է: Գյուղատնտեսությունը վարվում է 1 մլն 284 հազար հողակտորի վրա: Այսինքն տեխնոլոգիաների եւ մեթենայացման մասին խոսելու անհնարինությունը է: Գյուղատնտեսությունը դարձել է բնատնտեսական: Բնականաբան ընկեր է արդյունավետությունը: «Դազարավոր կարկատաններով շալվարը հազնել չլինի», սրամիս նկատում է հեղինակը:

— ավագիկ էշտ հաւզացված են Կայա

Գրի բոլոր տողերից խոր տագնար է հնչում թե՝ առհասարակ Դայաստանի ջրային դաշտարների դահլյանման եւ թե՝ մասնաւորապես Սեւանի խնդրով։ Մի շարժ արմատական ուղիներ շարադրելով, հեղինակը հայտնում է լճի դահլյանության իր առանցքազարդարը. ա) բարձրացնել լճի մակարդակը, բ) բարձրացնել միայն մատուց, գուտ և աղցրահամ ջրերի հաշվին, գ) վերականգնել լճի կենսաբանական եւ կենդանական հավասարակշռությունը։ Նա համոզվեր ցուցադրում է, որ այդ ծրագիրը միանգամայն հնարավոր է իրականացնել։

Անուած, կարելի է մանրամասնորեն դաս-
մել նրա հայացի լուսարձակի տակ հայտն
ված եւ վերը թվարկված մյուս բոլոր խնդիր
ների ուրագ ներկայացված փաստարկների
եղանականութեան, ընդհանրապես դատու
մի մասին: Մի բան ակնհայտ է, որ, այդ ա-
մենով հանդերձ, հանձնարարվող հատուն ա-
ռաջին հերթին նաև հաշվետվություն է ժո-
ղովրդի եւ ժամանակի առջեւ: Պատահա-
կան չէ, որ այդ հաշվետվության մեջ վճռա-
կան տեղեր են վերադարձված նախոր-
սերնորդի դեկազարներին Անտոն Շոշինյանին
Կարեն Դեմիրճյանին, Ֆադեյ Սարգսյանին
եւ այս ուրիշ նօանավոր գործիչների: Նրան-
մասին հեղինակը խոսում է խորին հարգա-
նով, նրանց արարած գործի նկատմամբ առ-
հուն ակնածանով: Գրում հեղինակը ժո-
ղովրդական մի խոսք է բերում. «Ավելի լա-
ւ ամեն օր մի մոմ վառել, բան առավոտի
երեկո անհծել խավարը»: Ժողովրդի եւ ժա-
մանակի առջեւ նման հաշվետվության բա-
ցահիկ, վերին իմաստն էլ հենց այն է, որ Հա-
յասանը կառուցող ու կառուցադատող ք-
լոր գործիչները, այդ թվում եւ Վլ. Սովորովը,
մեր ամբողջ աշխատավոր զանգվածն
ենց գործունեության բնաբան են ունեց-
այդ իմաստությունը:

Գրի մեջ անթափուց հեղացվում է Իոդա
կող Կարագույրը մի շարֆ իրողություններ
վրայից, եւ ընթերցողն ատակ է տեսնել:

ճշմարտությունը։ Կուզեի՞՛ իմանալ, օր նակ, թե ինչ դերակատարություն ունենալու կենցրոնը Դայաստանում խորհրդային իշխանության փլուզման գործում։ Ծաղարդ եւ հստակորեն հասցեագրված։ Գործաչքը եւ իր թիմակիցները, որ խորհրդային իրավակարգի վերացումն իրենց կյանքի կես նողատակն էին համարում, զանազան գործարքներ էին անում Դայաստանում կոմկուսի կենցկոնի դեկավարության քաղաքացիության մեջ։ «Երբ ես 1990 թ. առողիլին ընտրվեց առաջին քարտուղար, գրում է Սովորության Առաջին վարչության առջեն գործնական բարեկարգությունը իշխանությունը ՀՀԸ».

լանը ու շատ ուրիշ սոցիալ-հասարակական
ախտեր ու թարախաղալարներ հեղինակի
լուրջ մտահոգության առարկան են: Բայց
մանավանդ բարոյահոգեբանական անկու-
մը հարուցում է հեղինակի սուր տագնամը:
«Եսմարիս մարդկային արժեքները ցավալին-
րեն փոխարինվել են դրամական արժեքնե-
րով: Դարձերությունների եւ հասարակա-
կան արժեքների հասարակայնությունը վեր
է ածվել գործարքների եւ ուլկայական ար-
ժեքների հասարակության, որը սասանում եւ
խայբայում է բարոյական նորմերը», գրում է
նա:

ՎԼ. Մովսիսյանի գիրքը ղայմանականութեն կարելի է կոչել նաև «հուշեր վաղվա մասին», քանի որ գրեթե բոլոր էջերում նրա Ինարկած խնդիրները նյութական ժինարարությունից մինչեւ բարոյահոգեբանական խաթառումը սրբագրելու հարցը. նա մօտեսու ուղեկցում է զոյացած թնջուկների լուծմանն իր առաջարկություններով ու սեսակետներով:

ճակատագրով հողին-երկրին զամփած այս
մարդու կենսափորձը մի վիթխարի ցտեմա-
րան է, որը խիս օգտակար կարող է լինել
բոլոր հետարքասերներին, բայց մանավանդ
նրանց, ովքեր, դարձյալ ճակատագրի բերու-
մով, դարտավորված են ծառայել նույն հո-
ղին ու ժողովրդին: Եվ թող նրանցից յուրա-
քանչյուրն իր կյանքի եւ գործի հերթական
հանրագումարի դահին կարողանա իր
կոնկրետ արածի մասին խոսել: Ինչուս Սով-
ուսիսյանն է ասում. «Ես հղարս եմ, որ ~~կար~~
դացել եմ Դայաստանի տարածից աղրե-
ջանցիների զավթած ավելի քան 14,5 հա-
զար հեկտար հող ես բերել, ընդունել, տեղա-
կութել եւ սնավորել եմ կես միլիոն հա-
փախստականների, խորհրդային իշխանու-
թյան փլուզման ժամանակ ժողովրդին զերծ
դահել արյունահեղությունից, Լեռնային
Ղարաբաղում կառուցել եւ վերականգնել
2837 տուն վերաբենակեցնելով ունեց 3700
մարդու»:

Վլ. Սովորութիւնի հարուս կենսափորձից առնելիք ամենակարեւոր դասը, սակայն շարադրված է նրա գրի եզրափակիչ մտքի մեջ. «Քանիցս ասել, իինա էլ կրկնում եմ տեսում է նա, որ ՀՅ արտադին կաղերի ասդարեզում, հաւի առնելով տարածացանում Հայաստանի եւ Ուսասանի ղետական ու ազգային շահերի համընկնումը դատմական փորձն ու սեփական անվտանգության խնդիրը, գերադասվությունը դեմք է տրվի Ուսասանի Դաւնությանը անկախ այն բանից, թե Ուսասանու ինչորիսի իշխանություն կլինի»:

